

Přednáška – České krajkářství

V českých zemích nenajdeme mnoho regionů, kde by znalost výroby paličkované krajky byla rozšířena, obecněji vzato ji můžeme nalézt především v chudých oblastech jako bylo Krušnohoří, Orlické hory, později Strážovsko a Novojičínsko. Právě v těchto krajích se paličkování vedle ostatních druhů textilní výroby (v Podorlicku např. soukenictví) stalo velmi důležitým způsobem obživy mnoha lidí. V českých zemích, stejně jako jinde v Evropě, nelze s jistotou říci kdy se zde poprvé objevuje paličkováná krajka. Jednoduché formy krajkových lemů, které spíš předznamenávají krajku, nacházíme na dobových vyobrazeních již ze čtrnáctého století. Jejich výroba byla spojena s činností středověkých řemeslníků oboru tkaničníků a šňůrkařů. Na našem území tedy existovaly určité znalosti v textilní výrobě, která měla k paličkování blízko. Tato znalost byla důležitá jako základ pro další vývoj k paličkové krajece. Proces vývoje krajkářství byl velmi ovlivněn polohou Čech ve středu Evropy, tedy v místě odvěkých křižovatek kulturních proudů. Mnohotvárnost budoucích českých a moravských krajek byla ovlivněna prolínáním zmíněných dvou směrů – západního a východního.

První zmínka o paličkové krajece u nás se vztahuje k roku 1561. Paličkování se do českých zemí dostalo za necelých čtyřicet let, která uplynula od data, k němuž je stanoven počátek krajkářství v Itálii, tedy roku 1529.

V českých zemích byla technika západoevropské krajky zprostředkována skrze určitou osobu, jako tomu bylo v případě Krušných hor a Vamberka nebo prostřednictvím již knih a vzorníků, v nichž byla krajka zobrazena. K zušlechťování krajek v českých zemích tedy docházelo prostřednictvím tzv. vzorových rytin – Modelbuchů. Tyto knihy byly především původu italského a pocházely z 16. století. Příkladem díla, které naši tvorbu ovlivnilo je kniha a vzorník *Esemplario dei lavori* od Nicola d' Aristotela z roku 1530. Tyto díla přispěly k rozvoji krajek u nás a daly jim renesanční ráz, který se uchoval v lidových vzorech. Doklady tohoto vývoje nacházíme v motivech květů, lilií, karafiátů, kalichů nebo kohoutů v paličkové krajece na lidových krojích. Lidé se mohli seznámit se vzory například během roboty, kterou vykonávali na zámcích. Tato roboty sice spočívala v draní peří, předení nebo vyšívání, ale příležitost k poznání tu byla. Nebo některé krajkářky pracovaly „na zakázku“ pro vrchnost, která jim předlohy poskytla. Rozšíření mezi ostatní pak již nebylo obtížné, protože krajkářky velmi často pracovaly pospolu.

1/ Krušné hory (Rudohoří – starý název)

V českých zemích vzniklo několik významných krajkářských středisek. Jedním z nich byly Krušné hory, které jsou příkladem oblasti, do které bylo paličkové krajkářství zprostředkováno skrze určitou osobu, konkrétně Barbarou von Elterlein, která se provdala za Christoha Uttmanna, majitele dolu v Annabergu. Barbara Uttmannová rozšířila znalost paličkování krajek v saském Annabergu a odtud se s ním kolem roku 1561 seznámili i obyvatelé v českém Rudohoří. Podle tradice byl prvním paličkováným krušnohorským výrobkem krajkový límec, který Uttmanová zhotovila pro svého manžela. Starší literatura z 19. století dokonce uvádí, že sama Uttmanová paličkování vymyslela. Jedním z důkazů, který tuto možnost vylučuje, je závěť Melchiora von Osse ze Saska z roku 1556, v níž je již paličkování zmiňováno. Podobně

se na pravdě nezakládá pověst vycházející z ústní tradice, že B. Uttmanová poskytla přístřeší dívce z Brabantska a ta ji z vděčnosti za tuto službu naučila paličkovat.

Počátky krajkářství byly v Krušnohoří spojeny s rozvojem hornictví. Proto za společnou patronku horníků a krajkářů bývala považována sv. Anna, která byla v těchto oblastech velmi oblíbená. V 16. století se zde existovaly doly na stříbro, cín a další rudy. Vzrůstal počet lidí, kteří přicházeli do těchto dolů pracovat a většina se jich zde usadila natrvalo. Dolování rud nenabízelo zaměstnání pro ženy. Hornické rodiny většinou nevlastnily pole ani dobytek a ženy se tak staraly o malou domácnost. Mohly se věnovat i jiné činnosti než byla péče o domácnost a rodinu, proto mnohé manželky horníků tkaly a paličkovaly ozdobné prýmky a jednoduché krajky. V závislosti na rozkvětu hornictví se rozvíjela města a bohatí měšťané měli zájem o luxusní zboží. Krajka se stala žádaným zbožím, ale bylo důležité, aby měla požadovanou kvalitu a vzhled. K tomu přispěla významnou měrou Barbara Uttmannová, která zdokonalila a doplnila techniku i organizaci výroby. Uttmannová, stejně jako další manželky či vdovy po majitelích dolů, podnikala. Zabývala se obchodem s prýmky, tkanými a stávkovými pásy a později s krajkami. Na rozdíl od ostatních obchodníků, se Uttmannová nespokojila s panujícím stavem v tomto textilním odvětví a dbala na to, aby krajkářky měly přísun nových vzorů a motivů. Tak se v Annabergu a v okolí začal používat vzorník *Nová vzorová kniha paličkových šňůr* od Kryštofa Floshevera, který zde byl také znovu vydán. Je pravděpodobné, že se starala o zaškolení a výuku dalších zájemkyň o paličkování. Barbara Uttmannová byla podnikatelka velice schopná a k odběratelům „jejích“ krajek patřil i saský panovnický dvůr v Drážďanech.

Počet lidí, kteří se v Krušnohoří zabývali paličkováním, stále stoupal. V roce 1571 se v Annabergu takto živilo stejné množství obyvatel jako hornictvím. Další záznam z tohoto roku zmiňuje, že sama Barbara Uttmannová zaměstnávala nejméně 900 žen na výrobu ozdobných lemů. O několik let později, kolem roku 1600 se paličkováním krajek a tkaním prýmků živila většina zdejších rodin. Na Barbaru Uttmannovou bylo v následujících stoletích vzpomínáno s úctou a láskou, protože po vyčerpání rudných zásob v krušnohorských dolech zůstalo paličkování krajek často jediným zdrojem příjmů a zajišťovalo tak živobytí mnoha rodinám této chudé horské oblasti.

Paličkování se poměrně rychle rozšířilo do bližšího i vzdálenějšího okolí. Během několika let se této činnosti věnovali také obyvatelé na české straně Krušných hor v okolí Jáchymova a Božího Daru a i zde se stalo velmi důležitým zdrojem obživy od konce 16. do poloviny 20. století. Takto krajkářství proniká přímo na území Čech a později se hlavními středisky v tomto kraji stávají Kraslice a Vejprty.

Uttmannová, stejně jako další manželky či vdovy po majitelích dolů, podnikala. Zabývala se obchodem s prýmky, tkanými a stávkovými pásy a později s krajkami. Na rozdíl od ostatních obchodníků, se Uttmannová nespokojila s panujícím stavem v tomto textilním odvětví a dbala na to, aby krajkářky měly přísun nových vzorů a motivů. Tak se v Annabergu a v okolí začal používat vzorník *Nová vzorová kniha paličkových šňůr* od Kryštofa Floshevera, který zde byl také znovu vydán. Je pravděpodobné, že se starala o zaškolení a výuku dalších zájemkyň o paličkování. Barbara Uttmannová byla podnikatelka velice schopná a k odběratelům „jejích“ krajek patřil i saský panovnický dvůr v Drážďanech.

Počet lidí, kteří se v Krušnohoří zabývali paličkováním, stále stoupal. V roce 1571 se v Annabergu takto živilo stejné množství obyvatel jako hornictvím. Další záznam

z tohoto roku zmiňuje, že sama Barbara Uttmannová zaměstnávala nejméně 900 žen na výrobu ozdobných lemů. O několik let později, kolem roku 1600 se paličkováním krajek a tkaním prýmků živila většina zdejších rodin. Paličkovala celá rodina – muži i děti. V Krušnohoří se již od počátku 17. stol. živilo jím 30 tisíc osob. Začátkem 18. století paličkovalo na Loketsku v Čechách 12. tisíc osob. Středem této řemeslné činnosti byl po obchodní stránce nejprve Annaberg. Během třicetileté války produkce krajek klesla, ale pak se opět zvedla. Do produkce krajek zasáhly také nařízení panovníků – roku 1659 byl v Čechách vydán zákaz výroby zlatých a stříbrných krajek. Ostatní krajky mohly být vyráběny bez omezení.

Během 17. a 18. století získaly již tyto krajky takovou pověst, že byly napodobovány v Anglii, Skotsku a v Irsku. Později se obchod rozvinul také v českých krajkářských střediscích. V roce 1666 se usadil první obchodník v Kraslicích. V 18. století se české krajky z Krušnohoří uvedly na trh jako “neudecké” a nebo “míšeňské”. Tehdy se zde vyráběly krajky černé, z hedvábí a nití, blondy, chantily, torchonové, guipurové. Obchod s krajkami byl zajišťován z měst Nejdek, Vejprty a Kraslice (zde také šitá krajka). Nejstarší firma byla firma: Anton Gottschald & Co. Nejdecké krajky paličkované z černých hedvábných nití a jiné dováželi do Brna, Plzně a dalším měst monarchie (Uhersko, Tyrolsko). Založena byla roku 1750 v Jelení a díky sňatkové politice rodiny byla rozšířena o další firmu a roku 1790 se přestěhovala do Nejdku. Syn zakladatele Jakob Gottschald měl jedinou dceru Ludmillu, která se provdala za obchodníka s krajkami Johanna Josefa Kunzmanna z Rolavy, sňatkem se obě firmy spojily a v roce 1790 se firma přestěhovala do Nejdku. Firma měla nákupní stanici v Přebuzi, zboží sem dodávalo na 3000 krajkářek. Kvalita výrobků firmy byla oceněna na řadě výstav. Později měla firma filiálky i ve Vídni a Londýně – existovaly až do roku 1918. firma za 1. světové války měla těžkosti a roku 1927 zanikla. Pokračovatelem se stala firma Kunzmann, která těžila z tradice a dobrého jména zaniklé rodinné firmy. V roce 1816 přivedl hrabě Auersperk Josef krajkou šitou a povolal krajkářku z Belgie. Střediskem šité krajky se stal Grossengrün a 11 vesnic v okolí. Od roku 1881 zde byla zřízena také státní škola pro podporu šité krajky.

Krajky se prodávaly také v lázeňských městech – stánky a specializované obchody byly v Teplice – Šanov, Karl. Vary, Mar. Lázních, Frant. Lázních a Jáchymov. Jen v KV bylo takových obchodů 15. Prodávaly krajky z Krušnohoří, z Francie, Německa a Vídně. Nejproslulejší KV obchod s krajkami byla firma J. E. Günter – založená již v roce 1835. Byla umístěn na lázeňské promenádě Stará Louka čp. 345. Majitel vydával i nabídkový katalog s vyobrazením artiklu a čísla, šíře, ceny za metr. v katalogu se často vyskytuje pojmenování „pravé karlovarské krajky“. Další firma vyrábějící krajky v 19. stol. byla – Schmidl W. und Sohne – Wejprt.

Distribuce krajek z této oblasti byla zajišťována pomocí tzv. nákladnického systému – podnikatel zadal práci domácí dělnici. Dal jim vzory, materiál a hotové výrobky od nich odebral a zaplatil. Pak je prodal na výročních nebo týdenních trzích v okolí a jinde nebo je pomocí podomních obchodníků distribuoval do dalších oblastí a zemí. V 18. století se právě hedvábí dováželo z Nizozemí, později se paličkovalo častěji lněnou či bavlněnou přízí rezné barvy z Čech. roku 1772 byla vydána pro nejdecké panství instrukce (Spitzenverleger-Ordnung), podle níž se řídil vztah faktora a paličkáře.

Paličkování se poměrně rychle rozšířilo do bližšího i vzdálenějšího okolí. Během několika let se této činnosti věnovali také obyvatelé na české straně Krušných hor

v okolí Jáchymova a Božího Daru a i zde se stalo velmi důležitým zdrojem obživy od konce 16. do poloviny 20. století. Takto krajkářství proniká přímo na území Čech a později se hlavními středisky v tomto kraji stávají Kraslice a Vejprty.

Na Barbaru Uttmannovou bylo v následujících stoletích vzpomínáno s úctou a láskou, protože po vyčerpání rudných zásob v krušnohorských dolech zůstalo paličkování krajek často jediným zdrojem příjmů a zajišťovalo tak živobytí mnoha rodinám této chudé horské oblasti.

Krajkářská oblast v Krušných horách a blízkém saském území je vytyčena pomocí měst Plauen, Chemnitz, Sokolov, Karlovy Vary, Chomutov. Prvními městy kde se údajně paličkovalo byl Boží Dar, Jáchymov a Abertamy. V Čechách se dalšími městy v tomto krajkářském duchu stávají Kraslice, Vejprty. Hl. střediskem byl Annaberg.

S nástupem strojní krajky po roce 1890 se řada výrobců přeorientovala na strojní výrobu – zakoupili bobbinetové stroje a obchodovali ve velkém se strojně i ručně dělanou krajkou (Nejdek, Nová role, Pernik, Kraslice, Vejprty). Mnozí faktoři, aby se přizpůsobili tomuto trendu nutili krajkářky dělat složité vzory po vzoru strojní krajky, za cenu stejnou ne-li nižší. Proto krajkářky začaly navštěvovat školy. Sociální situace však zůstala stejná. Krajkářka si za den vydělala v roce 1833 = 2-3 krejcarey, v roce 1851-55 = 6-8 krejcarů, denní mzda továrního dělníka byla přitom 29 krejcarů.

Od 2. pol. 19. století bylo krajkářství podporováno Obchodní komorou v Chebu, která pořádala kurzy, výstavy a soutěže v navrhování nových vzorů. Krajky se začaly prodávat i do USA, protože se hledalo nové odbytiště po dovozu levných čínských krajek. Do módy se na přelomu 19/20. stol. dostávají opět krajky – límce, šály a pod. ale velmi složité. Za 1. sv. války chodily krajkářky do Podkrušnohoří a měnily krajky za cukr, mouku, obilí a cigarety. po válce za 1. republiky byla práce obnovena ale opět patřila mezi nejhůře placené. Ve 20. stol. si krajkářky paličkovaly i pro sebe – to bylo dříve zakázáno. Po 2. sv. válce krajkářství zaniká i díky odsunu německého obyvatelstva pouze některé ženy si drží paličkování jako zálibu.

Názvy krušnohorských krajek nejsou příliš známy – nejstarší jsou zachyceny v kronice msta Schneebergu z počátku 18. století, kdy se pojmenování užívalo na saské i české straně stejně:

Ein Zwerg-Dress und vier-Bäumlein
Die Pferd Augen-Froschköpf
Grillenbein
Schaffhäuslein

Materiál – kromě bavlny a hedvábí se v 18/19. stol. začalo užívat tkaé leonského drátu – kovové příze. Ta se kombinovala také se sázením drahých kamenů či eventuelně skleněných imitací (viz čepce z Turnovska). Posamentérskou výrobu zde založil v roce 1770 Michael Fridrich Schönweller - přistěhoval se z Annabergu do Vejprt. Centrum bylo ve Vejprtech ale později se výroba rozšířila také do Loučné a Kovářské (Šmídeberk). Další zajímavou výrobou byla výroba perličkových kabelek – korálky se nejprve našivaly ručně. Rámy byly z drahých kovů. Firmy z Vejprt je vyvážely do světa (Rudolf Müller, Franz Fischer a Josef Langer). Od 30 let je z trhu vytlačovaly Jablonecké.

2/ Český les

Propojení krajkářství a hutnictví je zjevná i při formování dalšího krajkářského centra, které bylo v Českém lese. První doklad vztahující se k existenci krajkářství v této oblasti pochází z roku 1587, kdy císař Rudolf II. povolil usazení řemeslníků v obci Hostouň na Domažlicku a mezi jmenovanými řemeslníky byli také krajkáři. Kolik se jich zde v tuto dobu usadilo není přesně známo, stejně tak jako jestli tyto rodiny přicházely až z Krušných hor nebo se přistěhovali z blízkého Mutěšina. Nelze ani odpovědět na otázku zda zdejší obyvatelé paličkování již znali, nebo se s ním seznámili poprvé. Jisté je, že se Domažlicko v průběhu vývoje stalo další významnou krajkářskou oblastí. Došlo zde k prolínání vlivu ze sousedního Bavorska a z Krušných hor, oba proudy měly velký podíl na kvalitě zdejších krajek. Centrem této oblasti je zmíněná Hostouň a Poběžovice a odtud se šířila znalost paličkování do sousedního Nýrska a Strážova.

3/ Vamberecko

Třetí významnou oblast krajkářství v českých zemích představuje Vamberecko a později celé Podorlicko, které vstupuje do historie krajkářství v roce 1642. Tehdy bylo zakoupeno zdejší vamberecké a rychnovské panství císařským plukovníkem hrabětem Kašparem Grambem. Jeho manželka Magdalena Grambová stála u vzniku paličkování podle flanderských vzorů ve Vamberku. Tato činnost zde zakotvila a rozšířila se natolik, že z Vamberecka se v průběhu vývoje stala jedna z nejvýznamnějších krajkářských oblastí Čech.

O původu krajky v této době není spolehlivých dokladů. Traduje se, že výrobu krajek ve Vamberku zavedla Magdalena Grambová, která ze své vlasti Flander znala techniku paličkování. Když viděla chudobu, která panovala v tomto kraji, rozhodla se pomoci lidem a naučila několik děvčat paličkovat. Tyto dívky se pak o své umění podělili s dalšími a znalost krajkářství se rychle rozšiřovala. R. Bíbová a M. Smolková ve své práci o krajkářství tvrdí, že lidé znali techniku pletení krajek již před příchodem Magdaleny Grambové. Grambová pouze navázala na jejich znalosti a naučila je nový způsob tvoření paličkových krajek. Krajkářky začaly dělat krajky podle dobové módy a pod vlivem nových trendů postupně zapomínaly dřívější tradiční lidový způsob paličkování. J. F. Král se zmiňuje, že ženy na Vamberecku byly vděčné Grambové za tuto její pomoc. „*S jakou úctou a hrdostí vyslovovaly staré krajkářky minulého věku jméno Magdaleny Grambové, která naučila poddané své krajkám flanderským a belgickým!*“ Až do zřízení krajkářské školy se paličkovaly ve Vamberku a okolí jen krajky metrové (vláčkové a nitěné).

O paličkování krajek jako o organizované výrobě panují sice tvrzení, že se s ním započalo v roce 1642 zásluhou hraběnky Magdaleny Grambové ve Vamberku, ale doloženo to dosud nebylo. K rozmachu krajkářské výroby nedošlo hned v následujících letech, protože pro tento obor nebyly zde dosud příznivé podmínky. Vzkvétalo zde zmíněné přadláctví, jako forma domácího průmyslu, které bylo oproti krajkářství méně náročné. Je obtížné určit kdy došlo k obratu v tomto vývoji. Jisté je, že v Sommerově topografii bylo k roku 1836 v královehradeckém kraji 454 osob, které se věnovaly krajkářství jako svému zaměstnání. Z tohoto počtu připadalo 396 osob na město Vamberk. V té době žilo ve Vamberku 2 101 obyvatel, to znamená, že přibližně 20 %

z nich se živilo krajkářstvím. V dalších letech se krajkářství v Orlických horách a jejich podhůří velmi rychle rozšiřovalo. Specifickým typem tohoto kraje byla vláčková krajka.

Paličkovalo se ve Vamberku a skoro v každé vesnici nebo městě v jeho okolí, především v Potštejně, Pekle nad Zdobnicí, Merklovicích, Lupenici, Doudleběch nad Orlicí, Zámeli, Vyhnánově, Příkazích, Rovni, Jahodově, Prorubech, Polomi, Tutlekách nebo v Dubí. Paličkovalo se také na vzdálenějších místech jako byla Javornice, Slatina nad Zdobnicí, Pěčín nebo Rokytnice v Orlických horách. Znalost paličkování se rychle rozšířila i do vedlejšího okresu (dřívější okres Ústí nad Orlicí). Centrem zde bylo město Žamberk a okolní vesnice Pastviny, Hejnice, České Libchavy, Česká Rybná, Helvíkovice, Bohousová, Záchlumí, Sopotnice, Litice nad Orlicí a mnoho dalších míst. V mnoha vzpomínkách a pamětech krajkářek nacházíme zprávy typu, že se v jejich vesnici nebo městě paličkovalo v době největšího rozmachu v každém domě. Už od dětských let se učily paličkovat alespoň dívky, a to nejen v chalupách, ale i v rodinách sedláků. Nepracovaly-li pak pro výdělek, připravovaly si často pro sebe metrové krajky nitěné na výzdobu prádla.

4/ Strážov

Během 18. století vznikala další významná střediska našeho krajkářství. Jejich počátky již nebyly spojeny pouze s hornictvím, ale jedná se o chudé zemědělské kraje, kde možnost, jak zlepšit svou sociální situaci, byla velmi vítána. Tak se dostává krajkářství do Strážova, města s převážně českým obyvatelstvem. I tento aspekt byl velmi důležitý, protože nebyli pod přímým německým vlivem, což by znamenalo ovládnutí jejich obchodu a diktování vzorů a motivů krajek. Nejstarší dosud zjištěný záznam o zhotovování krajek ve Strážově je vázán k roku 1725.

Vyráběly se zde krajky flanderského typu a tylová vláčka s charakteristickým rovným nebo jemně zoubkovaným okrajem. Strážovské krajky se velmi podobaly vamberecké vláčce. Došlo zde k velmi rychlému rozmachu tohoto řemesla a v polovině 19. století se „dělaly krajky“ skoro v každém domě, které byly žádané pro chodské a blatské kroje v okolí Domažlic a Českých Budějovic. Mnoho krajek spotřebovaly „stavěčky čepců“ v blízkých Přešticích. V Klatovech bývaly trhy se strážovskými krajkami a kupci je odtud prodávali dále do Bavor.

Zachovaly se názvy místních krajek. Zapsal je Emil Horský podle záznamů v klatovském muzeu: např. ptáčkový okraj, okraj jablíčkový, lupenový okraj zubatý, kolečkové „šikmo“ atd. Krajkářky pracovaly na kosočtverečně vypíchaném podvinku z paměti. Silné přízi k lemování motivů se říkalo cuk.

5/ Sedlice u Blatné

O krajkářství v dalším středisku, kterým byla Sedlice u Blatné, máme první zmínku z první poloviny 18. století, z doby kdy zdejší panství spravovala Ludmila, hraběnka Černínová. Tehdy zde patřilo zhotovování krajek k panské robotě. Hraběnka měla zájem na tom, aby jejich kvalita byla na co nejvyšší úrovni, a proto poslala dvě dívky, Alžbětu Blažkovou a Alžbětu Karlovou, do krajkářské školy v Praze. Místním specifikem byly krajky určené na bohatě zdobené tzv. sedlické čepce, které byly zhotovovány z devíti částí, paličkových ze zlatých a stříbrných nití. Dále zde ženy a dívky paličkovaly velmi zdařilé napodobeniny bruselských a valencienských krajek.

6/ Postřekovsko (Pošumaví) Domažlicko a Horšovotýnsku

Od 70. let 18. století se začalo rozvíjet krajkářství ve Starém a Novém Postřekově a v Klenčí na Domažlicku. Regina Bíbová a Marie Smolková sice ve svém díle tvrdí, že se v této oblasti paličkovalo již dříve, ale nemají svá tvrzení pramenně podložena. Faktem zůstává, že v 70. letech 18. století po této případné dřívější znalosti nezůstává žádná stopa. Postřekov je jedním z mála míst v naší zemi, kde je znám první „učitel“ paličkování, kterým byl Josef Holl. Pocházel ze sousední německé vesnice Pařezov, kde bylo paličkování rozšířenou živností. Josef Holl se přiznal do Postřekova, kde byl o krajkářství velký zájem, a proto se k němu lidé chodili učit této domácí výrobě. Ve stejné době jako v Postřekově se učily dívky z Klenčí krajkářství v nedalekém německém Ronšperku (Poběžovicích). V Klenčí i v Postřekově se tedy lidé naučili paličkovat přímo od Němců a převzali celý výrobní, terminologický i námětový aparát. Ale pro spoustu různých prvků a detailů paličkových krajek se již záhy vytvořily termíny české a nikoliv překladem německého pojmu, ale obvykle pojmenováním představy nějaké skutečné věci, kterou ornament vyvolaly v obrazném myšlení.

Lze říci, že krajkářství v celé oblasti jihozápadních Čech podléhalo mnohem více než třeba moravské nebo slovenské západoevropským vlivům. Přesto se zcela nekopirovaly tyto předlohy, protože krajkářky zhotovovaly bez předkresleného vzoru, z paměti, i složité krajky flanderské a valencienské. Takto vznikaly krajky, které sice byly inspirovány západoevropskou technikou, ale jejich osobitý ráz jim daly samy krajkářky.

Vedle staršího druhu silných mnohapárových krajek a vložek zvaných „proutkové“ umějí postřekovské ženy paličkovat i vláčku. V mnohapárových krajkách je starším vzorem typ s „vlnovkou“, kosočtverci a jinými vzory pletenými plátýnkem někdy doplněné zoubky „rozmarýnem“, na „hráškové“ nebo „struhátkové“ půdici, jak tu nazývají kosočtverečnou síť.

V dalších druzích hrají výraznou úlohu řetízky vedle plošek pletených plátňovou vazbou. Dosti široké, řidší krajky v nichž se v hlavním motivu uplatňují plné lupínky „vagrlata“ spojované řetízky, jsou nejnápadnější. Některé názvy korespondují s tvary: hodinky, fajnový hodinky, s husíma nohama, pazúrky. Úzkým vzorům dělaným v mnoha metech se říkalo „za půl třetího grejcaru“ – tolik stály. Tyto vzory dělali i malí kluci, kteří je odevzdávali faktoru večer, aby neviděl jak jsou ušmudlané a křivé. Vláčku se naučili v kurzech po roce 1912 a zdobili jí své chodské čepce - „koláče“, „plínky na hlavu“ a límce košil „vejkladky“. Předtím je kupovali ze Strážova.

Vedle krajek pro obchodníky paličkovali i pro vlastní potřebu, např. červenobílou bavlněnou krajkou lemující rukávy ženských košil, mnohapárové krajky na kanafasy peřin a záclony. Krajky byly bavlněné ale podle tradice i lněné.

Svobodná děvčata se scházela v zimních měsících na „přástky“ mezi 19-22 hod a jako dar z lásky dostávala ozdobné „přesleny“ (dřevěné nebo porcelánové) k navíjení příze na paličky „klimple“. Porcelánové přesleny se vyráběly na zakázku v zdanovské porcelánové manufaktuře. Přástky trvaly jedné krajkářky asi 3 týdny. Zpívali a bavili se veselými historkami. V Sedlicích se těmito schůzkám říkalo fabrika. V Postřekově vzpomínaly na Štombál – zhasla se lampa a chlapi rozmotávali krajkářkám nitě z paliček, které pak někde zavěšovali.

Názvy krajek se také počesťovaly, ale nešlo o přesný překlad!

německé označení	české označení
Gitterlein	strúhátka
Erbsenlöschlein	hráška
Weg	šnurka
Schlangerl	zúbkovaná šnurka
Krebsenäupl	pecička
Fächer	rozmarýnka

7/ Morava – Novojičínsko/Těšínsko

Také na Moravě a ve Slezsku se paličkovalo, ale ne v takovém rozsahu, jako v Čechách. K prvním z pokusů povznést krajkářství na Moravě patřila škola hraběnky Truchsess-Zeilovy v Kunvaldě u Nového Jičina, která zde existovala v letech 1804–1820. Hraběnka se snažila oživit nejen krajkářství, ale také lidové umění vyšivačské. Ženy v tomto kraji uměly paličkovat, ale tvořily pouze krajky na svůj kroj, především k čepcům. Těmto čepcům říkaly „koronky“, neboť byly zdobeny širokou krajkou, která přikrývala celé čelo. Na krajce si ženy velmi zakládaly, bylo rozlišováno, která je vhodná pro mladou nebo starší ženu, která lépe sluší tmavým či světlým vlasům. Dalším kritériem byla příležitost, na kterou si žena čepce oblékla. Čepce byly v tomto kraji symbolem pro vdanou ženu.

Znalost paličkování na Těšínsku je úzce spojena s východními Čechami. Samotné pojmenování - paličkování a paličky – jsou českého původu. Také způsob výroby připomíná české krajkářství. Podle tradice do zdejšího kraje přinesla znalost paličkování žena z Hamberka (Vamberka) jakási Střelčička. Paličkování na Opavsku je zde staré údajně již bylo v 18. stol. a v Ustroni již před rokem 1800. Terminologie však prokazuje vliv českého krajkářství, údajně krajky přinesla žena z Vamberka.

Krajkářství na Těšínsku se nazývá korunky – a to i pro krajku jako pro činnost. asi z polského koronka – věneček. Paličkovalo se v údolích než v horách aby byly ženy přístupné pro zákaznice (Třinec a Těšín), Krajkářky se učily od žen v polském Ustroni a později i v Vedryni a sebou si brali jídlo. Krajkám paličkováným se říkalo “na špendlykach robione” nebo “ustroňske” – podle města nebo „paličkovane“. Koronky se přiřívají k čepěčku který je síťovaný, pletený nebo háčkový. Koronka pevně obmyká čelo a je jí jen kousek v předu a končí před ušima.

Ustroňské krajky (zhotovované také ve Vendryni a Bytřici) jsou většinou hrubší – zhotovované ze silnější příze nebo bavlny a přizpůsobeny vkusu z konce 19. století – velké květy. Půda je dírkové nebo hrášková, motivy jsou vyhotoveny plátkem nebo sítkem a obtočeny silnější nití. Pracuje se zde s řetízkem, pecičkami a pavoučky.

Koronky se na Těšínsku také háčkovaly – asi podle přání obchodníků /od pol. 19. století/. Později i síťovaly a pletly. Také se zhotovovaly vyšíváním na tylu – říkalo se jim grunšpicové. byly v oblibě po 1. sv. válce.